

Snemmtaka lífeyrir

Breytingar síðustu ára í
Danmörku

Ásta Ásgeirsdóttir, hagfræðingur
2. maí 2023

LANDSSAMTÖK
LÍFEYRISSJÓÐA

Danska lífeyriskerfið

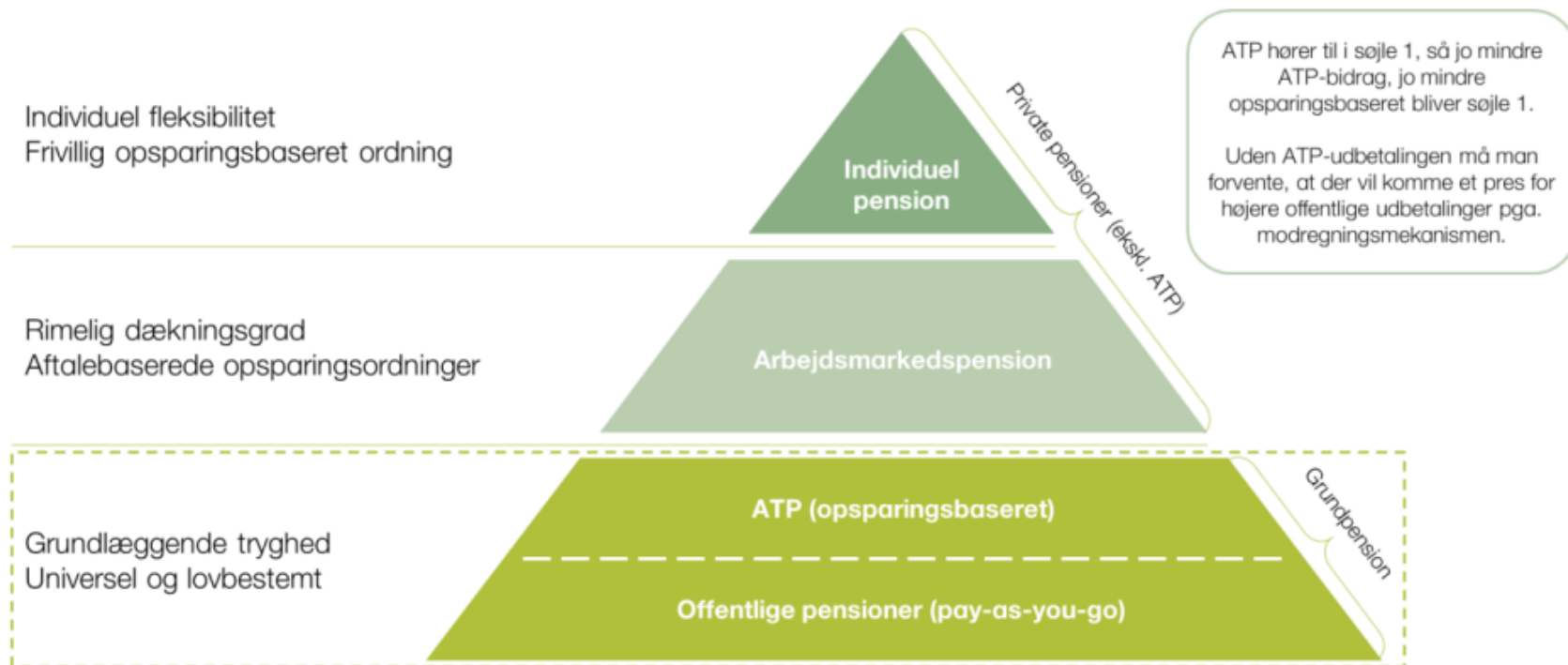
- Uppbygging danska lífeyriskerfisins er að mörgu leyti lík íslenska kerfinu
 - Almannatryggingar
 - Grunnlífeyrir
 - Tekjutryggður viðbótarlífeyrir
 - ATP skyldusparnaður
 - Lífeyrissjóðir með sjóðsöfnunarkerfi
 - Ævilangur lífeyrir á efri árum
 - Örorkulífeyrir
 - Trygging til maka og barna við andlát
 - Viðbótarlífeyrissparnaður (valfrjáls)

Danska lífeyriskerfið

Þrjár stoðir

Figur 1.3.1 Pensionspyramiden – en illustration af det danske pensionssystem

Heimild: <https://www.atp.dk/dokument/pension-i-tal-2019>

Eftirlaun og almannatryggingar

- Lífeyrir almannatrygginga við 65 ára aldur
 - **Ekki sveigjanleiki í lífeyrisaldri almannatrygginga**
- Eftirlaunakerfi (d. *efterløn*) frá 60-65 ára aldri
 - Skilyrði að hafa greitt inn í „eftirlaunakerfið“ yfir alla starfsævina (upphaf í seinasta lagi við 30 ára aldur)
 - Fjármagnað með iðgjöldum hvers árs og viðbótarframlagi úr ríkissjóð
- Sveigjanlegur lífeyrisaldur hjá lífeyrissjóðum
 - Allt að 5 árum fyrir almennan lífeyrisaldur almannatrygginga

Starfslok og lífeyrisréttindi fram til 2011

Þörf fyrir úrbætur

- Hækkandi lífaldur í Danmörku eins og annars staðar
 - Aukinn kostnaður almannatrygginga vegna 65 ára lífeyrisaldurs
 - Breytingar á réttindaöflun í lífeyrissjóðum
- Eftirlaunakerfið fyrir aldurshóp 60-65 ára var að stórum hluta fjármagnað með skatttekjum hvers árs
 - Þrýstingur á opinber fjármál og aukinn kostnaður framundan
 - Eftirlaunakerfið var vinsælt hjá fleiri hópum en gert hafði verið ráð fyrir

Viðbragðsaðgerðir

- Afnám eftirlaunakerfisins í skrefum
- Hækkun lífeyrisaldurs almannatrygginga

Starfslok í Danmörku

Breytingar frá 2011-2022

- Eftirlaunakerfið (60-65 ára) lagt niður í skrefum
 - Hætt að taka við nýjum sjóðfélögum
 - Eftirlaunatímabilið stytta í skrefum og lagt af frá árinu 2028
- Lífeyrisaldur almannatrygginga hækkaður úr 65 árum
 - Hækkaður í skrefum um hálf ár í einu, byrjað árið 2019
 - Er nú 67 ára og mun halda áfram að hækka
- Lífeyrisaldur lífeyrissjóða hækkaður til samræmis við hækkaði lífeyrisaldur almannatrygginga
 - Enn heimilt að hefja lífeyristöku 5 árum fyrir lífeyrisaldur almannatrygginga

Hækkun lífaldurs

Áhrif á ólíka hópa

- Almennt lifir fólk lengur en ekki allir lifa lengur
 - Starfstéttir
 - Menntunarstig
 - Fleira
- Mikil umræða varð í Danmörku um breytingar á lífeyrisaldri, einkum er varðar stéttir sem vinna erfið störf

Nedtælling til tidlig pension: Nu har Arne søgt om Arne- pension

Bryggeriarbejder Arne Juhl har søgt om retten til at gå på tidlig pension. Og nu er beslutningen 99 procent truffet, siger Arne Juhl, der regner med at stoppe på arbejdsmarkedet til februar 2024.

Hvenær fær Arne að fara á lífeyri?

Arnepension

Snemmtaka lífeyris (d. tidlig pension)

- Umræðan í Danmörku um starfslok hópa sem vinna erfið störf
 - Eiga hópar sem hafa unnið langa starfsævi og erfið störf að fá að fara fyrr á lífeyri en aðrir?
 - Líkur á auknum þunga á örorkukerfi lífeyrissjóða og almannatrygginga ef ekki er brugðist sérstaklega við gagnvart þessum hóp

„Værdig tilbagetrækning“

Snemmtaka lífeyris lögfest í Danmörku

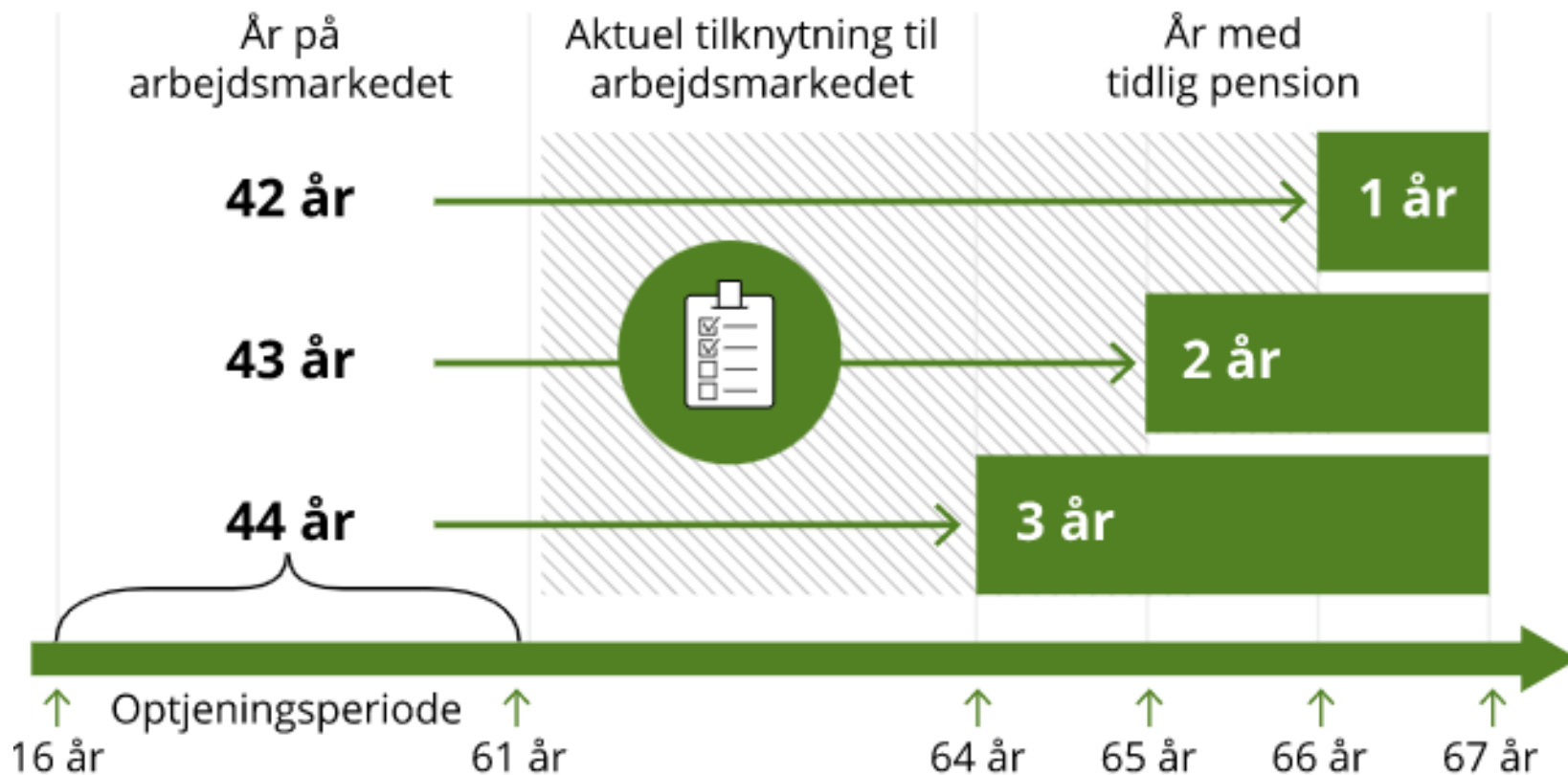
- Frá byrjun árs 2022 tóku gildi ný lög um snemmtöku lífeyris í Danmörku (d. *ret til tidlig pension*)
- Með nýju lögnum getur fólk sem hefur verið lengi á vinnumarkaði farið fyrr á lífeyri almannatrygginga en aðrir hópar
 - Réttur er byggður á hlutlægu mati og er metinn út frá fjölda ára á vinnumarkaði
 - Starfslok 1-3 árum fyrir lífeyrisaldur almannatrygginga

Dæmi:

- Einstaklingur er 61 árs og hefur verið 44 ár á vinnumarkaði. Getur farið á lífeyri 3 árum fyrir almennan lífeyrisaldur
- Ef sami einstaklingur hefur verið 43 eða 42 ár á vinnumarkaði þá eru möguleg starfslok 2 eða 1 ári fyrir en almennur lífeyrisaldur

Reglur um snemmtöku lífeyris

Heimild: www.borger.dk/pension-og-efterloen/tidlig-pension/om-tidlig-pension

Reglur í Danmörku

Eftirlauna- og lífeyrisaldur

Fæðingarár (+mán)	Lágmarksaldur eftirlauna "Efterløn, delpension og fleksydelse"	Lífeyrisaldur almannatrygginga "Folkepension"	Hámarksfjöldi ára á eftirlaunum fyrir lífeyrisaldur
1955	61 ½ ára	66 ½ ára	5 ár
1955 (+6 mán)	62 ára	67 ára	5 ár
1956	62 ½ ára	67 ára	4 ½ ár
1956 (+6 mán)	63 ára	67 ára	4 ár
1959	63 ½ ára	67 ára	3 ½ ár
1959 (+6 mán)	64 ára	67 ára	3 ár
1963	65 ára	68 ára	3 ár
1967-1970	66 ára	69 ára	3 ár

*Á árinu 2025 verða staðfestar reglur er varða eftirlauna- og lífeyrisaldur fólks sem fætt er eftir 1. janúar 1971.

Snemmbúin starfslok

Nánar um útfærslu

- Upphæð mánaðarlegs lífeyris árið 2023:
14.008 DKK (\approx 280.000 ISK)
- Upphæð er háð öðrum tekjum og eignum
 - Launatekjur yfir **2.000 DKK** (\approx 37.500 ISK) koma til skerðingar
 - Eign í lífeyrissjóði
 - Óháð eignum og tekjum maka
- Árið 2022 voru 8 af hverjum 10 sem áttu rétt á snemmtöku lífeyris iðnmenntaðir eða ófaglærðir
- Pólítísk úttekt verður gerð á hversu vel hefur tekist til með snemmbúin starfslok fyrir árið 2030

Arnepension Skiptar skoðanir

POLITIK

11.000 personer får Arne-pension i 2022, og det møder kritik fra flere organisationer

Arne-pensionen kommer til at efterlade en stor samfundsregning. Sådan lyder kritikken fra Dansk Industri, der efterlyser hurtige og effektive løsninger.

Kritik: Arne-pension hælder salt i såret

Den såkaldte Arne-pension skaber igen debat, fordi den nye ret til tidligt farvel til arbejdsmarkedet rammer arbejdsmarkedet på et tidspunkt, hvor der er akut mangel på arbejdskraft.

Nyheder

Stor succes: Så mange har søgt om Arne-pension

Retten til tidlig pension oplever stor søgning. Giver mange mennesker en enorm tryghed, mener minister.

Skatteminister om kritik af Arne-skat: "Det er ret og rimeligt"

Regeringen ønskede ikke at spare andre steder og har derfor valgt at finansiere Arne-pension med en forhøjet selskabsskat til finanssektoren.

Snemmtaka lífeyris í Danmörku

Hvernig hefur tekist til?

Jákvætt

- Úrræði sniðið að þeim sem vinna erfið störf og eru með langa starfsævi
- Gerir fólki kleift að ljúka starfsævinni á eigin forsendum

Neikvætt

- Flækjustig í umsóknarferli
 - Erfitt fyrir marga að sýna fram á atvinnuþátttöku yfir langt tímabil
- Úrræði sem gagnast fáum m.v. eftirlaunakerfið

Ljóst að hækkun lífaldur á ekki við um alla hópa og það skapar flækjustig þegar lífeyrisaldur almannatrygginga hækkar.

LANDSSAMTÖK
LÍFEYRISSJÓÐA

